

Εργασία στο μάθημα «Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα»

Διδάσκων : Δημητρόπουλος Ανδρέας

Θέμα: *Αντιτρομοκρατικά Μέτρα και Συνταγματικά Δικαιώματα.*

Όνομα : Μάγκου Σοφία-Μαρία

A.M. : 1340200200281

Εξάμηνο φοίτησης : Τέταρτο

Περιεχόμενα

	Σελίδες
1. Εισαγωγή	3
2. Τρομοκρατία	4
(α) Το φαινόμενο «τρομοκρατία» και οι σύγχρονες όψεις του.....	4
(β) Ανάγκη ορισμού της τρομοκρατίας.....	5
3. Ασφάλεια.....	6
(α) Το νέο διεθνές πλαίσιο ασφάλειας.....	6
(β) Εννοιολογική προσέγγιση της ασφάλειας.....	7
4. Συνταγματικά Δικαιώματα.....	8
(α) Έννοια των Συνταγματικών Δικαιωμάτων- Αποστολή των Συνταγματικών Δικαιωμάτων-Περιεχόμενό τους.....	8
(β) Τα Συνταγματικά Δικαιώματα στο ισχύον Ελληνικό Σύνταγμα.....	9
5. Πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας.....	10
(α) Εισαγωγή.....	10
(β) Οι κοινές πρωτοβουλίες στο χώρο της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος.....	10
(γ) Οι συνέπειες των πρωτοβουλιών που αναπτύχθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο: Περιορισμοί της κρατικής κυριαρχίας και των ατομικών ελευθεριών.....	13
(δ) Η νομιμοποιητική βάση των περιορισμών.....	15
6. Αντιτρομοκρατικά μέτρα στην Ελλάδα (ν.2928/2001) και Συνταγματικά Δικαιώματα.....	16
(α) Εισαγωγή.....	16
(β) Κριτική του ν.2928/2001 από την άποψη του περιορισμού συνταγματικώς κατοχυρωμένων δικαιωμάτων.....	16
- Ο ν.2928/2001 και οι ατομικές ελευθερίες.....	16
- Ο ν.2928/2001 και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια.....	19
- Ο ν.2928/2001 και το δικαίωμα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.....	20
(γ) Αντίλογος της παραπάνω ασκηθείσας κριτικής.....	20
7. Συμπέρασμα.....	21
8. Νομολογία.....	23
9. Βιβλιογραφία.....	25

Εισαγωγή.

Τα τελευταία χρόνια, και κυρίως μετά το Σεπτέμβριο του 2001, επικρατεί ένα γενικευμένο κλίμα ανασφάλειας σε ολόκληρο τον κοινωνικό χώρο. Το πρόβλημα της τρομοκρατίας αποτελεί για πολλούς πολίτες το υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι σύγχρονες κοινωνίες και, συνεπώς, τα κράτη πρέπει εκ των πραγμάτων να μάθουν να αντιμετωπίζουν αυτή τη νέα πραγματικότητα και τα νέα δεδομένα. Προκειμένου, μάλιστα, τα κράτη να αντιμετωπίσουν αυτή τη νέα απειλή αυξάνουν συνεχώς τα μέτρα ποινικής καταστολής και έτσι είναι εύλογο να τίθεται το ζήτημα των *ορίων* του ποινικού δικαίου, δηλαδή μέχρι πού μπορεί να φτάνει το άνοιγμα της ποινικής καταστολής σε βάρος της ελευθερίας και των άλλων θεμελιωδών συνταγματικών δικαιωμάτων.

Το 2001 ψηφίστηκε στην Ελλάδα ο νόμος 2928 «για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων», ο οποίος δέχτηκε οξεία κριτική για τους περιορισμούς των συνταγματικών δικαιωμάτων που επέβαλε. Στην παρακάτω εργασία θα αναφερθώ στις πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και στη συνέχεια στον ελληνικό αντιτρομοκρατικό νόμο. Όλων αυτών θα προηγηθεί μια προσπάθεια ανάλυσης βασικών εννοιών όπως είναι η τρομοκρατία, η ασφάλεια και τα συνταγματικά δικαιώματα.

A. ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

1. Το φαινόμενο «τρομοκρατία» και οι σύγχρονες όψεις του.

Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η σημερινή έννομη τάξη είναι η καταπολέμηση του φαινομένου «τρομοκρατία» (terrorism). Ο όρος «terrorism», ως πολιτική πρακτική, χρησιμοποιείται για πρώτη φορά από τους Ιακωβίνους ηγέτες της περιόδου 1793-1794, ενώ ως σύγχρονο φαινόμενο εμφανίστηκε στο προσκήνιο της ευρωπαϊκής ζωής κυρίως από τη δεκαετία του 1970 με τη μορφή της τρομοκρατίας εναντίον του κράτους.¹ Η τρομοκρατία που στρέφεται εναντίον του κράτους εμφανίστηκε ειδικότερα με τις ακόλουθες μορφές:

A) Ως πρακτική εναντίον δικτατορικών καθεστώτων με στόχο την ανατροπή τους και την επαναφορά του δημοκρατικού πολιτεύματος ή την αντικατάστασή τους από άλλο δικτατορικό καθεστώς. Πρόκειται εδώ για τη μοναδική περίπτωση που μπορεί να γίνει δεκτό, από τις κρατικές εξουσίες των χωρών της δυτικής Ευρώπης, πως η τρομοκρατία μπορεί να έχει πολιτικές και ηθικές διαστάσεις (π.χ. η διάταξη 120παρ.4 του Συντάγματος του 1975/2001)

B) Ως πρακτική των αυτονομιστικών ή θρησκευτικών και πολιτικών κινήματων, με στόχο την αυτονόμηση συγκεκριμένων περιοχών ή τη δημιουργία νέων κρατών.²

Γ)³ Ως μια εναλλακτική πολιτική πρόταση στα πλαίσια δημοκρατικών πολιτευμάτων, τρομοκρατία που αναπτύχθηκε κυρίως στη δεκαετία του 1970 στην Ευρώπη και εμφανίζεται άλλοτε ως τυφλή βία εναντίον «αθώων» πολιτών, άλλοτε ως πρακτική που εντάσσεται σε ένα μακρόπνοο σχέδιο ανατροπής του υπάρχοντος πολιτικοκοινωνικού συστήματος και αντικατάστασης του από άλλο δικαιότερο και άλλοτε ως δράση που περιορίζεται στην παρενόχληση της λειτουργίας του πολιτικοκοινωνικού συστήματος και στην ανάδειξη των προβλημάτων που αυτό έχει.⁴ Σε κάθε περίπτωση η ασκούμενη βία είναι ενταγμένη σε ένα «στρατηγικό σχεδιασμό» οργανωμένων ομάδων με συγκεκριμένο πρόγραμμα, που υλοποιείται με τη χρήση βίας.⁵ Σε αυτή τη μορφή τρομοκρατίας εντάσσονται και τα διεθνή τρομοκρατικά δίκτυα που εμφανίστηκαν τα τελευταία χρόνια, τα οποία έχουν οργανωμένα μέλη σε πολλά κράτη και αναπτύσσουν τη δράση τους εναντίον περισσότερων χωρών. Τα δίκτυα αυτά έχουν ασφαλώς περισσότερα υλικά μέσα και δυνατότητες τέλεσης εγκληματικών πράξεων, διατηρούν όμως ως βασικό χαρακτηριστικό τους γνώρισμα την ύπαρξη οργάνωσης που χρησιμοποιεί τη βία για να υλοποιήσει συγκεκριμένο πολιτικό πρόγραμμα αλλαγής ή αμφισβήτησης των κοινωνικοπολιτικών δομών που ισχύουν σε όλες τις χώρες εναντίον των οποίων στρέφονται.⁶

¹ Λοβέρδος Α., Για την τρομοκρατία και το πολιτικό έγκλημα, εκδόσεις Interbooks 1987, σελ. 91-109

² Σε αυτό το είδος τρομοκρατίας ανήκουν λ.χ. οι δραστηριότητες των οργανώσεων E.T.A. στην Ισπανία και I.R.A. στην Ιρλανδία.

³ Συμεωνίδου – Καστανίδου Ε., Ο ορισμός της τρομοκρατίας, Ποιν.Δικ. 1/2002 (έτος 5^ο), σελ. 62

⁴ Εδώ ανήκει λ.χ. η δραστηριότητα του Κόκκινου Στρατού στη Γερμανία, των Ερυθρών Ταξιαρχιών στην Ιταλία ή της 17 Νοέμβρη στην Ελλάδα.

⁵ Δεν αποκλείονται βέβαια διαφοροποιήσεις στο πρόγραμμα της τρομοκρατικής οργάνωσης, αρκεί να διατηρείται ο χαρακτήρας της αμφισβήτησης του ισχύοντος πολιτικοκοινωνικού συστήματος.

⁶ Εδώ εντάσσονται και δίκτυα ρατσιστικής βίας ή θρησκευτικού φανατισμού, εφόσον καταλύουν τη γενική ισχύ των ατομικών ελευθεριών ως βασικό συστατικό των σύγχρονων δημοκρατικά οργανωμένων κοινωνιών.

Δ) Ως εισαγόμενη τρομοκρατία, όταν δηλαδή στο έδαφος ευρωπαϊκών κρατών μεταφέρονται με τη μορφή «εισαγόμενης» τρομοκρατίας ζητήματα που αφορούν τρίτες χώρες.⁷ Το φαινόμενο «τρομοκρατία» με αυτή τη μορφή παρουσιάζει την ιδιομορφία ότι δε στρέφεται εναντίον της κρατικής εξουσίας της χώρας στην οποία εκδηλώνεται και ότι μόνο θέσει αποτελεί εσωτερικό φαινόμενο της χώρας αυτής.

Ε) Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί η περίπτωση μιας ιδιόμορφης τρομοκρατίας που τα όριά της κινούνται ανάμεσα στο χώρο της πολιτικής και σε αυτόν του κοινού Ποινικού Δικαίου. Είναι η περίπτωση της τρομοκρατίας που δεν ασκείται από το κράτος, αλλά και δεν στρέφεται εναντίον του, αντίθετα εκκινεί αλλά και στρέφεται εναντίον της κοινωνίας («οριζόντια» τρομοκρατία) για την επίτευξη κατά κύριο λόγο οικονομικής ισχύος. Εδώ εντάσσεται η πρακτική που υιοθετείται από τις ποικιλώνυμες «μαφίες», των οποίων η δράση δε στρέφεται εναντίον του κράτους ούτε αποσκοπεί στην ανατροπή του υπάρχοντος πολιτικοκοινωνικού συστήματος

2. Ανάγκη ορισμού της τρομοκρατίας.

Η συζήτηση για έναν ορισμό της έννοιας της τρομοκρατίας στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης άρχισε να διεξάγεται με ιδιαίτερη ένταση κυρίως από το 2001.⁸ Η νομική όμως βάση είχε τεθεί ήδη στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο άρθρο 29 της Συνθήκης αυτής (όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ στις 2.10.1997), όπου ορίζεται ως ένας από τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης το «να παρέχει στους πολίτες της υψηλό επίπεδο προστασίας εντός ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης», δηλώνεται παράλληλα ότι ο στόχος αυτός αναμένεται να επιτευχθεί με την ανάπτυξη από κοινού δράσης μεταξύ των κρατών-μελών στον τομέα μεταξύ άλλων και «της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις». Στο άρθρο 31 της ίδιας Συνθήκης διευκρινίζεται ότι η από κοινού δράση για τη δικαστική συνεργασία περιλαμβάνει και την «προοδευτική θέσπιση μέτρων για τον καθορισμό των ελάχιστων κανόνων ως προς τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης των αξιόποινων πράξεων και τις ποινές στους τομείς της οργανωμένης εγκληματικότητας, της τρομοκρατίας και της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών».

Με βάση τις διατάξεις αυτές, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέδωσε στις 5.9.2001 Ψήφισμα για το ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, καλώντας το Συμβούλιο να προσεγγίσει τις νομοθετικές διατάξεις που θα θεσπίζουν ελάχιστους κανόνες για την αντικειμενική υπόσταση της τρομοκρατίας και τις επιβαλλόμενες κυρώσεις. Σε εκτέλεση του ψηφίσματος και υπό την πίεση της τρομοκρατικής επίθεσης στις Η.Π.Α., η Επιτροπή υπέβαλλε στις 19.9.2001 Πρόταση (COM 2001/521) προς το Συμβούλιο για τον προσδιορισμό της νομοτυπικής μορφής της τρομοκρατίας, τις απειλούμενες γι' αυτήν κυρώσεις και τα υποκείμενα της τρομοκρατικής δράσης⁹ και η πρόταση αυτή, με σημαντικές βελτιώσεις υιοθετήθηκε τελικά από το Συμβούλιο στις 7.12.2001, με την έκδοση Απόφασης-Πλαισίου.

⁷ Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα θα μπορούσε να αναφερθεί η δράση των Αρμενίων της διασποράς εναντίον του τουρκικού κράτους.

⁸ Συμεωνίδου-Καστανίδου Ελισάβετ, Ο ορισμός της τρομοκρατίας, Ποιν.Δικ. 1/2002 (έτος 5^ο) σελ.59επ.

⁹ Το κείμενο της Πρότασης επικρίθηκε ως ατεκμηρίωτο, αφοριστικό και επιστημονικά ευάλωτο, καθώς της πρότασης δεν προηγήθηκε έκθεση των εθνικών ρυθμίσεων κατά της τρομοκρατίας στα κράτη-μέλη

Στην παραπάνω Απόφαση- Πλαίσιο μια σειρά από σοβαρά εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου –όπως είναι λ.χ. η προσβολή κατά της ζωής προσώπου, η οποία είναι δυνατό να προκαλέσει το θάνατο, η σοβαρή προσβολή της σωματικής ακεραιότητας ή η πρόκληση σημαντικών ζημιών σε κυβερνητικές ή δημόσιες εγκαταστάσεις, συγκοινωνιακά συστήματα, εγκαταστάσεις υποδομής κ.λπ. – χαρακτηρίζονται ως τρομοκρατικά με βάση ένα αντικειμενικό στοιχείο, το ότι «εκ της φύσεως ή των συνθηκών τους είναι δυνατό να προσβάλλουν σοβαρά χώρα ή διεθνή οργανισμό» και ένα υποκειμενικό στοιχείο, το ότι ο δράστης έχει «σκοπό (1) να εκφοβίσει σοβαρά έναν πληθυσμό, (2) να εξαναγκάσει αδικαιολόγητα τις δημόσιες αρχές ή έναν διεθνή οργανισμό να εκτελέσουν οποιαδήποτε πράξη ή να απόσχουν από την εκτέλεση της ή (3) να αποσταθεροποιήσει ή να καταστρέψει τις πολιτικές, συνταγματικές, οικονομικές ή κοινωνικές δομές μιας χώρας ή ενός διεθνούς οργανισμού».

Η έξαρση της τρομοκρατίας, με αποκορύφωμα την επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001 στις Η.Π.Α., δημιούργησε την ανάγκη λήψης μέτρων για την ασφάλεια των πολιτών.

B. ΑΣΦΑΛΕΙΑ

1. Το νέο διεθνές πλαίσιο ασφάλειας.¹⁰

Το διεθνές περιβάλλον ασφάλειας έχει εισέλθει σε μια νέα εποχή, που χαρακτηρίζεται από τον επαναπροσδιορισμό των ιδεολογιών των αξιών, των οικονομικών και πολιτικών δεδομένων, όπως επίσης των στρατιωτικών συμμαχιών και των κοινωνικών διεργασιών. Είναι αναμενόμενο ότι κατά τη διάρκεια του 21^{ου} αιώνα, θα επανεξεταστεί η έννοια της ασφάλειας και η εφαρμογή της. Αυτό θα γίνει τόσο σε επίπεδο επίλυσης των τοπικών συγκρούσεων, όσο και σε επίπεδο μηχανισμού αποτροπής ενός παγκόσμιου πολέμου.

Αυτός ο επαναπροσδιορισμός της έννοιας της ασφάλειας έχει αναχθεί σε πρωτεύον θέμα για τις διεθνείς σχέσεις όλων των χωρών. Εκτείνεται σε μια σειρά από ζητήματα που επιβάλλεται να οριοθετηθούν. Οι Η.Π.Α., ως ισχυρή παγκόσμια δύναμη, αισθανόμενες ότι αποτελούν το μοναδικό πόλο εξουσίας σε πολλά επίπεδα, προσπαθούν να επιβάλλουν τις απόψεις τους περί ασφάλειας ακόμα και σε φίλους σε εχθρούς, σε συμμάχους, σε εταίρους.

Από την άλλη πλευρά, η σταδιακά ανερχόμενη -σε οικονομικό επίπεδο- δύναμη, Ευρωπαϊκή Ένωση, δε διαθέτει τους αντίστοιχους μηχανισμούς ασφάλειας, για να καταστεί στο μέλλον σημείο αναφοράς, ισοδύναμη ή αυτοδύναμη, σε σχέση με τις Η.Π.Α.

Η έννοια της ασφάλειας αποκτά κρίσιμες και ενδιαφέρουσες παραμέτρους, εφόσον αποτελεί το σημείο αναφοράς στις διεθνείς συναντήσεις των κρατών του πλανήτη μας. Σε μια ιδιαίτερα σημαντική καταγραφή των μελλοντικών ζητημάτων που απασχολούν τη διεθνή ασφάλεια, έτσι όπως την αξιολογούν οι Η.Π.Α. αναφέρονται οι μεγάλοι πόλεμοι, οι τοπικές ή μικρής έκτασης συρράξεις, οι ασύμμετρες απειλές, τα όπλα μαζικής καταστροφής, τα πυρηνικά όπλα και οι μη

της Ευρωπαϊκής Ένωσης.(Μανωλεδάκης Ιωάννης, Ασφάλεια και ελευθερία, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2002, σελ 195-196)

¹⁰ Μπόση Μαίρη, Ζητήματα ασφάλειας στη νέα τάξη πραγμάτων, εκδόσεις Παπαζήση 1999, σελ. 23-26.

κρατικές απειλές.

Οι συνεχείς αλλαγές που συντελούνται σε επίπεδο κρατών, οι αλλαγές συνόρων μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, το καθεστώς της συνεχούς αμφισβήτησης για πολλές από τις μοναρχίες των αραβικών πετρελαιοπαραγωγικών κρατών, οι μεγάλες διαφορές μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών, η έξαρση και η εξάπλωση των ομάδων που διέπονται από θρησκευτικό φανατισμό, η προτίμηση πολλών χωρών στην ανάπτυξη των όπλων μαζικής καταστροφής και μια σειρά από άλλα θέματα, είναι τα ζητήματα ασφάλειας που πλέον απασχολούν την ακόμα υπό διαμόρφωση νέα διεθνή τάξη πραγμάτων και κατ' επέκταση τη διεθνή ασφάλεια.

2. Εννοιολογική προσέγγιση της «Ασφάλειας».

Ο όρος «ασφάλεια» είναι μια από τις πιο ταλαιπωρημένες και πιο πολυχρησιμοποιημένες έννοιες της εποχής μας. Στο όνομά της γίνονται πόλεμοι, εκδίδονται νόμοι αμφιβόλου συνταγματικότητας και γενικά υπάρχει μια μεγάλη παραφιλολογία γύρω από την οριοθέτησή της και την εύρεση μεθόδων διατήρησής της.¹¹ Παρακάτω θα γίνει μια προσπάθεια προσέγγισης της έννοιας της ασφάλειας, μέσα από το πρίσμα της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, με άλλα λόγια, όπως η έννοια της ασφάλειας οριοθετείται μέσα από το εθνικό δίκαιο κάθε χώρας.

Η δυσκολία οριοθέτησης της έννοιας της διεθνούς ασφάλειας την κατατάσσει στα δυσεπίλυτα εννοιολογικά προβλήματα. Είναι ενδεικτική η διάσταση και ο προβληματισμός που καταθέτει ο Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, Ιωάννης Δρόσος ο οποίος σε άρθρο του δίνει ορισμένες διευκρινίσεις που παραπέμπουν στην έννοια της ασφάλειας. Χαρακτηριστικά αναφέρει:¹² « Δεν αποτελεί ελληνική ιδιοτυπία η απουσία συνταγματικού ή νομοθετικού ορισμού της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης. Είναι στοιχείο εγγενές των εννοιών αυτών και αναπόσπαστα συνδεδεμένο με τη φύση τους το ότι δεν επιδέχονται ορισμό που να τους προσδίδει, αυτός μόνος, συγκεκριμένο περιεχόμενο(...) Στο εννοιολογικό περιεχόμενο της δημόσιας τάξης ανήκει η δημόσια ασφάλεια, υγεία και ησυχία, αλλά επίσης εντάσσονται σ' αυτό οι κρατούσες ηθικές και αισθητικές αντιλήψεις, τείνει δε, διευρυνόμενο, να ταυτισθεί με το δημόσιο ή γενικό συμφέρον. Η προστασία της εν γένει δημόσιας τάξης αποτελεί, βέβαια, το κατεξοχήν καθήκον της αστυνομίας».

Η αναφορά στο συγκεκριμένο άρθρο είναι ενδεικτική της γενικότερης έννοιας της ασφάλειας, που όπως τονίζεται προσδιορίζεται μέσω της άρνησης. Κανονικά η Δημόσια Τάξη πρέπει να χαρακτηριστεί ως νομική έννοια *latu sensu*, που το περιεχόμενο της καθορίζεται από τα δεδομένα της κοινής πείρας. Συνεπώς, η κρίση της αστυνομίας για το αν ορισμένο μέτρο δικαιολογείται από λόγους δημόσιας τάξης πρέπει να υπόκειται σε πλήρη δικαστικό έλεγχο. Υπάρχει, βέβαια, και η περίπτωση όπου η δημόσια τάξη μπορεί να θεωρηθεί ότι ανήκει στις λεγόμενες ακαθόριστες έννοιες. Τότε ο προσδιορισμός του περιεχομένου της έχει ανατεθεί από το νόμο στη διακριτική εξουσία των αστυνομικών αρχών. Ακόμη, όμως και στην περίπτωση αυτή δεν μπορεί να ασκείται κατ' αρέσκειαν, αλλά οφείλει να κινείται μέσα σε συγκεκριμένα όρια, τα οποία θα χαράσσονται από ορισμένες αρχές που απορρέουν από το γράμμα και το πνεύμα του Συντάγματος.

Το κάθε κράτος καθορίζει και αντιμετωπίζει με συγκεκριμένες αναφορές στο Συνταγματικό Χάρτη του τις έννοιες «τάξη» και «ασφάλεια». Η αντιμετώπιση ή η

¹¹ Μπόση Μαίρη, Ζητήματα ασφάλειας στη νέα τάξη πραγμάτων, εκδόσεις Παπαζήση 199, σελ. 23-26

¹² Δρόσος Ιωάννης, Δημόσια τάξη και δημόσια ασφάλεια, Επιθεώρησης δημοσίου δικαίου και διοικητικού δικαίου, Τόμος 35, τεύχος 2, Απρίλιος-Ιούνιος 1991, Αθήνα σελ. 198

προσπάθεια αντιμετώπισης εννοιών, όπως αυτή της διεθνούς ασφάλειας, μέσα από την εννοιολογική προσέγγιση της δημόσιας ή εθνικής ασφάλειας, εκ των πραγμάτων προσεγγίζει τη διάσταση της έννοιας που οριοθετεί έναν ορισμό για τη διεθνή ασφάλεια. Αυτή η έλλειψη συγκεκριμένου ορισμού δίνει τη δυνατότητα σε κράτη και φορείς να εκφράζουν και να οριοθετούν την έννοια της ασφάλειας ανάλογα με τις ανάγκες τους. Διατυπώθηκε η άποψη της έλλειψης του ορισμού, αλλά και των αιτιών αυτής.

Το θέμα της οριοθέτησης μιας έννοιας, όπως η ασφάλεια, έχει γίνει αντικείμενο πολλών και διαφορετικών προσεγγίσεων και ερμηνειών. Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών, που υπογράφηκε στις 26 Ιουνίου 1945, αναφέρεται εκτενώς στη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.¹³

Η ανάγκη προστασίας της διεθνούς, και τοπικής, ειρήνης και ασφάλειας προβάλλεται σήμερα επιτακτική, ωστόσο πρέπει να ληφθεί πρόνοια ώστε στο όνομα της ασφάλειας να μην καταπατηθούν βασικά συνταγματικά δικαιώματα.

Γ. ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

1. Έννοια των Συνταγματικών Δικαιωμάτων – Αποστολή των Συνταγματικών Δικαιωμάτων – Περιεχόμενό τους.

¹⁴Συνταγματικά δικαιώματα είναι τα παρεχόμενα στα άτομα και ως μέλη του κοινωνικού συνόλου θεμελιώδη, πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, τα οποία αποτελούν τις κατά την αντίληψη του συντακτικού νομοθέτη βασικές εξειδικεύσεις της ανθρώπινης αξίας και των οποίων το αμυντικό περιεχόμενο στρέφεται κατά της κρατικής και κάθε άλλης εξουσίας, το προστατευτικό περιεχόμενο στρέφεται μόνον προς το κράτος αξιώνοντας την παροχή βοήθειας για την απόκρουση κάθε απειλής, το δε εξασφαλιστικό, εφόσον αναγνωρίζεται, στρέφεται επίσης προς το κράτος, αξιώνοντας την παροχή των απαραίτητων μέσων για την άσκηση του δικαιώματος.

Αποστολή των συνταγματικών δικαιωμάτων είναι ο καθορισμός του συνταγματικού προτύπου του πολίτη και γενικότερα του ανθρώπου. Αντικείμενο των συνταγματικών δικαιωμάτων είναι η γενικότερη προστασία διαφόρων βασικών εκφάνσεων της ανθρώπινης ζωής. Από την άποψη αυτή τα συνταγματικά δικαιώματα είναι βασικά ή θεμελιώδη δικαιώματα (Grundrechte). Τα συνταγματικά δικαιώματα αποτελούν συνταγματικές εξειδικεύσεις της ανθρώπινης αξίας, αποτελούν δηλαδή μερικότερες πλευρές της ανθρώπινης υπόστασης και δραστηριότητας της, τις οποίες ο συντακτικός νομοθέτης έκρινε, ότι έπρεπε ιδιαίτερα να προστατεύσει. Με τη συνταγματική κατοχύρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων παρέχονται καταρχήν εξουσίες σε αυτά τα ίδια άτομα. Πρόκειται κυρίως για εξουσίες του ανθρώπου πάνω στον εαυτό του, για ικανότητα αυτοεξουσιασμού του ανθρώπου, για κατοχύρωση της ικανότητας δράσης στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο και συμμετοχής στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική ζωή. Παράλληλα τα θεμελιώδη δικαιώματα θέτουν τα όρια της συμπεριφοράς του φορέα τους, προς τους άλλους φορείς και αντίστροφα. *Ιδιαίτερα προσδιορίζουν τη συμπεριφορά του κράτους, από την οποία εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό η δυνατότητα άσκησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων.*

Τα συνταγματικά δικαιώματα διακρίνονται από την άποψη του ουσιαστικού

¹³ Βλέπε Μ.Κ., και Περράκη Στ., Γενικό και Ειδικό Διεθνές Δίκαιο, Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, Εκδόσεις Αντώνης Ν. Σάκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 1990, σελ. 1-32.

¹⁴ Δημητρόπουλος Ανδρέας, Συνταγματικά Δικαιώματα, Γ' έκδοση Αθήνα 2004, σελ.5-7.

περιεχομένου τους σε τρεις μεγάλες κατηγορίες. Στην πρώτη ανήκουν τα δικαιώματα του κοινωνικού χώρου, στη δεύτερη τα πολιτικά δικαιώματα και στην τρίτη τα οικονομικά δικαιώματα. Τα συνταγματικά δικαιώματα παρέχονται με το Σύνταγμα στα άτομα, επομένως έχουν καταρχήν ατομικό χαρακτήρα. Επιπλέον έχουν και κοινωνικό χαρακτήρα, καθώς αναγνωρίζονται υπέρ του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου.

2. Τα Συνταγματικά Δικαιώματα στο ισχύον Ελληνικό Σύνταγμα.¹⁵

Στο ισχύον ελληνικό Σύνταγμα τα συνταγματικά δικαιώματα ρυθμίζονται στο δεύτερο μέρος με τον τίτλο «ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα» (Σ.1975 άρθρα 4-25). Η αναθεώρηση του 1986 δεν έθιξε ζητήματα συνταγματικών δικαιωμάτων, ενώ αντίθετα η αναθεώρηση του 2001 ρύθμισε πολλά σχετικά ζητήματα. Στο ισχύον Σύνταγμα, όπως και στα προηγούμενα προτάσσεται η αρχή της ισότητας (ά. 4) και ακολουθεί η κατοχύρωση της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (ά. 5). Ρυθμίζεται η σύλληψη και το αυτόφωρο έγκλημα (ά. 6), κατοχυρώνεται η αρχή ουδεμίας ποινής άνευ νόμου και απαγορεύονται τα βασανιστήρια και η γενική δήμευση (ά. 7). Κατοχυρώνεται επίσης η αρχή του νόμιμου ή φυσικού δικαστή (ά. 8), το άσυλο της κατοικίας (ά. 9), το δικαίωμα του αναφέρεσθαι (ά. 10), το δικαίωμα του συνέρχεσθαι (ά. 11), του συνεταιρίζεσθαι (ά. 12), η θρησκευτική ελευθερία (ά. 13), η ελευθερία έκφρασης και η ελευθερία του τύπου (ά. 14), η ραδιοτηλεόραση (ά. 15), η τέχνη, η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία, η παιδεία (ά. 16), η ιδιοκτησία και η αναγκαστική απαλλοτρίωση (ά. 17 και 18), το απόρρητο των επιστολών (ά. 19), η παροχή έννομης προστασίας (ά. 20), ο γάμος και η οικογένεια (ά. 21), η εργασία (ά. 22), η συνδικαλιστική ελευθερία (ά. 23) και το περιβάλλον (ά. 24). Με την αναθεώρηση του 2001 έγιναν στο κεφάλαιο των συνταγματικών δικαιωμάτων οι παρακάτω παρεμβάσεις: Άρθρα: 4 (ερμηνευτική δήλωση), 5 παρ. 4 και 5 (ατομικά διοικητικά μέτρα και προστασία της γενετικής ταυτότητας), 5^A (δικαίωμα στην πληροφόρηση), 6 παρ.4 (ανώτατο όριο προφυλάκισης), 7παρ.3 (θανατική ποινή), 9^A (προστασία προσωπικών δεδομένων), 10παρ.3 (παροχή πληροφοριών και χορήγηση εγγράφων), 12παρ.4 (κατάργηση περιορισμών του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι για τους δημόσιους υπαλλήλους), 14παρ. 5 και 7 (προστασία προσωπικότητας από Μ.Μ.Ε.), 14 παρ.9 (ιδιοκτησιακό καθεστώς Μ.Μ.Ε.), 15παρ.2 (καθεστώς ραδιοτηλεόρασης), 17 (απαλλοτρίωση), 19παρ. 2 και 3 (απόρρητο επιστολών και επικοινωνίας), 21παρ. 5 και 6 (δημογραφική πολιτική και άτομα με αναπηρίες), 22 (ΣΣΕ από δημοσίους υπαλλήλους), 24 (προστασία του περιβάλλοντος), 25 γενικά περί ατομικών δικαιωμάτων-αναλογικότητα), 116παρ.2Σ (θετικά μέτρα υπέρ των γυναικών).

¹⁵ Δημητρόπουλος Ανδρέας, Συνταγματικά Δικαιώματα, 1^η Έκδοση, Αθήνα 2004, σελ. 19.

Δ. ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.¹⁶

1.Εισαγωγή.

Η αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας αποτέλεσε για την ευρωπαϊκή κοινότητα, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, κυρίως όμως κατά τη δεκαετία του 1990 και μέχρι σήμερα, τη δικαιολογητική βάση για την οριοθέτηση μιας σειράς πρωτοβουλιών στο χώρο του ποινικού δικαίου και μάλιστα ήδη σε μια εποχή που δεν είχε ακόμη μεταβιβαστεί ποινική εξουσία στα ευρωπαϊκά όργανα. Χρησιμοποιήθηκαν δηλαδή οι δύο αυτές κατηγορίες εγκλημάτων ως ενοποιητικοί μοχλοί ή κινητήριες δυνάμεις για την ανάπτυξη κοινών πολιτικών στον ευρύτερο τομέα της πρόληψης και της δίωξης του εγκλήματος.

2.Οι κοινές πρωτοβουλίες στο χώρο της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος.

Τις κοινές πρωτοβουλίες που αναπτύχθηκαν για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος μπορούμε να τις κατατάξουμε σε 5 ειδικότερους άξονες:

A) Ενοποίηση της αστυνομικής δράσης.

Ο πρώτος και χρονολογικά άξονας για την ανάπτυξη κοινών πολιτικών είναι αυτός της ενοποίησης της αστυνομικής δράσης.

Ήδη το 1975 ανατέθηκε στην ομάδα εργασίας TREVI, που αποτελούνταν από υπαλλήλους των αρμόδιων υπηρεσιών δίωξης, να μελετήσει θέματα σχετικά με την τρομοκρατία και την εσωτερική ασφάλεια ενώ στη συνέχεια από το 1985, στην ομάδα αυτή ανατέθηκε επίσης η ενασχόληση με το οργανωμένο έγκλημα.

Ακολουθεί το 1995 η σύσταση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Europol), η οποία είχε συμφωνηθεί στη συνθήκη του Μάαστριχτ στις 7.2.1992, με στόχο τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στους τομείς της παράνομης εμπορίας ναρκωτικών της τρομοκρατίας και άλλων σοβαρών μορφών του οργανωμένου εγκλήματος. Στα καθήκοντα της Europol εντάσσεται ειδικότερα η διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών, η συλλογή, σύνθεση και ανάλυση στοιχείων και πληροφοριών, η διευκόλυνση της διεξαγωγής ερευνών αλλά και η τήρηση αυτοματοποιημένων συλλογών πληροφοριών.

Ένα χρόνο μετά, το 1996, υιοθετείται κοινή δράση, που προβλέπει την εγκατάσταση των αστυνομικών συνδέσμου, θεσμού που ενισχύεται και επεκτείνεται με Απόφαση του Συμβουλίου το 2003,¹⁷ με την οποία ρυθμίζεται και η συνεργασία μεταξύ αστυνομικών συνδέσμου και Europol. Παράλληλα με την Κοινή Δράση 96/610/ΔΕΥ, που θεσπίστηκε από το Συμβούλιο βάσει του άρθρου Κ3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αποφασίζεται η κατάρτιση και τήρηση ευρετηρίου

¹⁶ Συμεωνίδου-Καστανίδου Ελισάβετ, Οι πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, ΠοινΔικ 2/2004 (έτος 7^ο), σελ. 191-201.

¹⁷ ΕΕ C67 της 12.3.2003

αντιτρομοκρατικών ειδικών δεξιοτήτων, ικανοτήτων και γνώσεων, προς διευκόλυνση της αντιτρομοκρατικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών.¹⁸

Σύντομα η συλλογή και ανταλλαγή πληροφοριών παίρνει ακόμα ευρύτερες διαστάσεις. Στο Σχέδιο Δράσης του 1997, «για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος»,¹⁹ θεωρείται αναγκαία η ύπαρξη πληροφοριών σχετικά με όλα τα νομικά πρόσωπα που είναι καταχωρημένα σε κάθε κράτος μέλος αλλά και τα φυσικά πρόσωπα που συμμετέχουν στη διοίκηση τους, ενώ τον ίδιο χρόνο υιοθετείται Ψήφισμα του Συμβουλίου σχετικά με τη διευκόλυνση της ανταλλαγής αναλύσεων DNA, για την πραγματοποίηση της οποίας θεωρείται αναγκαία η δημιουργία εθνικών βάσεων δεδομένων συμβατών μεταξύ τους.²⁰ Ο κύκλος των συλλεγόμενων πληροφοριών θεωρείται μάλιστα ότι πρέπει να διευρυνθεί ακόμα περισσότερο στο Σχέδιο Δράσης 2000: «Πρόληψη και έλεγχος της οργανωμένης εγκληματικότητας: Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αρχή της νέας χιλιετίας»,²¹ στα πλαίσια του οποίου κρίνεται χρήσιμη η συλλογή πληροφοριών για τον τρόπο πληρωμής της αγοράς αγαθών γενικά, έτσι ώστε να μπορούν να διαπιστωθούν πιθανές πράξεις νομιμοποίησης όταν γίνεται υπερβολική χρήση μετρητών, ενώ σημαντική θεωρείται ακόμα η δημιουργία ενός συστήματος ηλεκτρονικής ανταλλαγής αποτυπωμάτων.

Παράλληλα, ήδη με τη συνθήκη του Άμστερνταμ του 1997 αποφασίζεται η σημαντική διεύρυνση των αρμοδιοτήτων της Europol, με την ανάθεση σε αυτήν καθηκόντων και επιχειρησιακού χαρακτήρα, όπως είναι (α) η υποστήριξη των επιχειρησιακών δράσεων των εθνικών αρχών με τη διαμόρφωση κοινών ομάδων που θα περιλαμβάνουν και εκπροσώπους της Europol, αλλά και (β) η δυνατότητα της Ευρωπαϊκής Αστυνομίας να ζητά από τις εθνικές αρχές τη διεξαγωγή και το συντονισμό ερευνών για συγκεκριμένες υποθέσεις που αυτή υποδεικνύει.

Αμέσως μετά το τρομοκρατικό χτύπημα στις Η.Π.Α. το Σεπτέμβριο του 2001 αποφασίζεται επιπλέον η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ της Europol, των υπηρεσιών πληροφοριών και των αστυνομικών αρχών σε θέματα τρομοκρατίας, ενώ με απόφαση του Συμβουλίου του 2003²² θεσμοθετείται η υποχρέωση κάθε κράτους να διαμορφώσει ειδική υπηρεσία που θα συγκεντρώνει όλες τις πληροφορίες σχετικά με τρομοκρατικές πράξεις και θα τις διαβιβάζει στη Europol.

Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο εκτεταμένη αστυνομική συνεργασία, τόσο στον τομέα της πρόληψης όσο και της καταστολής του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

B) Κινητοποίηση ομάδων ιδιωτών.

Σ' ένα δεύτερο άξονα εντάσσονται πρωτοβουλίες για την κινητοποίηση ευρύτατων ομάδων ιδιωτών που επιχειρείται να στρατολογηθούν στον αγώνα κατά της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος.

Εδώ ανήκει λ.χ. η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ, με την οποία διαμορφώνεται ένα δίκτυο εμπλοκής πολιτών στην εξιχνίαση πράξεων νομιμοποίησης παράνομων εσόδων. Στο δίκτυο συμμετέχουν όχι μόνο τράπεζες, αλλά και λογιστές, κτηματομεσίτες, συμβολαιογράφοι, έμποροι και καζίνα που υποχρεώνονται να συλλέγουν πληροφορίες για την πραγματική ταυτότητα των πελατών τους, να διατηρούν αρχείο με τις πληροφορίες αυτές και να συνεργάζονται πλήρως με τις

¹⁸ ΕΕ L273 της 25.10.1996

¹⁹ ΕΕ C 251 της 15.8.1997, σελ. 1.

²⁰ ΕΕ C 193 της 24.6.1997

²¹ ΕΕ C 124 της 3.5.2000, σελ. 1-33.

²² ΕΕ L 16 της 22.1.2003, σελ. 68.

διωκτικές αρχές καταγγέλλοντας πιθανές πράξεις νομιμοποίησης και παρέχοντας τις αναγκαίες πληροφορίες.

Γ) Προσέγγιση κυρωτικών κανόνων.

Ένας τρίτος άξονας στον οποίο αναπτύσσονται οι ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος είναι εκείνος της προσέγγισης των αντίστοιχων κυρωτικών κανόνων, στο επίπεδο πια του ουσιαστικού ποινικού δικαίου.

Ήδη στις αρχές της δεκαετίας του 1990 η διεύρυνση της οργανωμένης εγκληματικής δράσης αποτέλεσε τη δικαιολογητική βάση για την υιοθέτηση Οδηγίας, με στόχο την κοινή αντιμετώπιση της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων, πρακτικής που θεωρήθηκε υπεύθυνη για την ενίσχυση των δομών του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Βεβαίως η τυποποίηση του συγκεκριμένου εγκλήματος αποτελούσε ακόμα απλή υπόδειξη προς τα κράτη-μέλη, καθώς δεν είχε δοθεί ποινική αρμοδιότητα στη κοινότητα.

Τα πράγματα αλλάζουν με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997, με την οποία παρέχεται για πρώτη φορά ποινική εξουσία στην Ένωση, στα πλαίσια του τρίτου πυλώνα, αυτού της διακυβερνητικής συνεργασίας. Τον ίδιο χρόνο καλείται το Συμβούλιο να θεσπίσει Κοινή Δράση με την οποία να καθίσταται ποινικό αδίκημα η συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση, με στόχο την αντιμετώπιση της διόγκωσης του οργανωμένου εγκλήματος. Το σχέδιο υλοποιείται με την Κοινή Δράση 98/733/ΔΕΥ.

Από το 2000 και μετά εκδίδονται μια σειρά Αποφάσεων-Πλαίσιο, στις οποίες, με αναφορά στο άρθρο 31 στοιχείο ε της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), ζητείται η ποινικοποίηση μορφών συμπεριφοράς που υιοθετούνται συνήθως από το οργανωμένο έγκλημα. Μπορούν να αναφερθούν η Απόφαση-Πλαίσιο 2000/383/ΔΕΥ «για ενίσχυση της προστασίας από την παραχάραξη εν όψει της εισαγωγής του ευρώ με την επιβολή ποινών και άλλων κυρώσεων», η Απόφαση-Πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ «για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων» κ.λπ.

Παράλληλα υιοθετείται για πρώτη φορά ένας κοινός ορισμός του τρομοκρατικού εγκλήματος με Απόφαση-Πλαίσιο του 2002, όπου ορίζεται επίσης η έννοια της τρομοκρατικής οργάνωσης και του εγκλήματος που συναρτάται με την τέλεση τρομοκρατικής πράξης. Στην ίδια Απόφαση προβλέπεται διεύρυνση των τοπικών ορίων ισχύος των ποινικών νόμων όπως και των μορφών συμμετοχής στο έγκλημα και επιχειρείται μία υπό ευρεία έννοια ενοποίηση των ποινικών κυρώσεων.

Δ) Εντατικοποίηση των ενεργειών για εντοπισμό και δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος.

Ένας τέταρτος άξονας όπου αναπτύσσονται κοινές ενέργειες με στόχο την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος είναι αυτός του εντοπισμού, της κατάσχεσης και της δήμευσης του προϊόντος του εγκλήματος. Ήδη με κοινή δράση του 1998²³ είχε συσταθεί στα κράτη-μέλη να θεσπίσουν τη νομοθεσία και τις διαδικασίες που θα επιτρέπουν τον προσδιορισμό και τον εντοπισμό των πιθανολογούμενων προϊόντων του εγκλήματος με τέτοιο τρόπο ώστε να απλοποιηθεί κατά το δυνατό η σχετική διαδικασία. Ιδιαίτερα σημαντικές ωστόσο είναι οι τάσεις που διαγράφονται στο Σχέδιο Δράσης 2000 για την «Πρόληψη και τον έλεγχο του οργανωμένου εγκλήματος»,²⁴ στα πλαίσια του οποίου προτείνεται ο «μετριασμός» του βάρους απόδειξης όσον αφορά την προέλευση των περιουσιακών στοιχείων ενός

²³ ΕΕ L 333 της 9.12.1998, σελ. 1-3.

²⁴ ΕΕ C 124 της 5.7.2000, σελ. 1-33.

δράστη μετά την καταδίκη του για σοβαρό αδίκημα, έτσι ώστε ο καταδικασθείς να πρέπει να αποδεικνύει ο ίδιος ότι νόμιμα απέκτησε τα περιουσιακά του στοιχεία, ενώ το δικαστήριο, αν δεν πείθεται, να μπορεί να διατάζει την κατάσχεση και τη δήμευσή τους.^{25 26}

Ε) Ανάπτυξη δικαστικής συνεργασίας.

Τέλος, ο πέμπτος άξονας όπου αναπτύσσονται οι ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας είναι εκείνος της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών.

Το 1997 το Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος προβλέπει την ανάγκη σύστασης δικτύου δικαστικής συνεργασίας στα πλαίσια του οποίου κάθε κράτος θα πρέπει να έχει ένα κεντρικό σημείο επαφής που θα επιτρέπει την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εθνικών δικαστικών αρχών.²⁷

Το 1998, με την Κοινή Δράση 98/428/δευ, που θεσπίστηκε βάσει του άρθρου Κ3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αποφασίζεται η δημιουργία ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου το οποίο έχει αρμοδιότητες στον τομέα των τρομοκρατικών εγκλημάτων.²⁸

Στο Σχέδιο Δράσης του Συμβουλίου του 2000, «Πρόληψη και έλεγχος του οργανωμένου εγκλήματος: στρατηγική για τη νέα χιλιετία», προτείνεται επιπλέον η αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων σε ποινικά θέματα, η οποία πρέπει μάλιστα να επεκτείνεται και στις προδικαστικές αποφάσεις, καθώς και η αποδοχή ενώπιον των δικαστηρίων αποδεικτικών στοιχείων που έχουν νομίμως συλλεχθεί σε άλλο κράτος μέλος. Η αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας αποτελεί τη δικαιολογητική βάση για τη δημιουργία της Eurojust, το 2002. Η Eurojust αποτελείται από εθνικούς εισαγγελέεις, δικαστές αλλά και αξιωματικούς της αστυνομίας και στα καθήκοντά της ανήκει ο συντονισμός των εθνικών εισαγγελικών αρχών για τη δίωξη όλων των εγκλημάτων που υπάγονται στην αρμοδιότητα της Eurojust, μεταξύ των οποίων επομένως και της τρομοκρατίας.

Στον ίδιο άξονα της δικαστικής συνεργασίας εντάσσεται η Απόφαση-Πλαίσιο του Συμβουλίου για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, η προώθηση του οποίου συνδέθηκε κατά κύριο λόγο με την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας αμέσως μετά την τρομοκρατική επίθεση στις Η.Π.Α. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι με βάση τη συγκεκριμένη Απόφαση, ειδικά για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος είναι εφικτή η σύλληψη και παράδοση βάσει του ευρωπαϊκού εντάλματος, ακόμα και ημεδαπών χωρίς μάλιστα να απαιτείται έλεγχος διπλού αξιοποιήσιμου.

3. Οι συνέπειες των πρωτοβουλιών που αναπτύχθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο: Περιορισμοί της κρατικής κυριαρχίας και των ατομικών ελευθεριών.

Όπως γίνεται αντιληπτό, οι πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί στα πλαίσια της ευρωπαϊκής κοινότητας με αναφορά στο οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία συνεπάγονται σοβαρούς περιορισμούς τόσο για τα επιμέρους κράτη, όσο όμως –και κυρίως- για τους πολίτες.

²⁵ Σύσταση 19 του Σχεδίου Δράσης

²⁶ Σύσταση 20 του Σχεδίου Δράσης

²⁷ ΕΕ C 251 της 15.8.1997, σελ. 6.

²⁸ ΕΕ L 191 της 7.7.1998, σελ. 4.

Σε ό,τι αφορά τα κράτη, οι ρυθμίσεις αυτές συνεπάγονται σοβαρούς περιορισμούς της κυριαρχίας τους, καθώς η αναφορά στην τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα επιτρέπει την παρέμβαση των ευρωπαϊκών οργάνων σε τομείς όπου διαφορετικά δεν υπάρχει σχετική αρμοδιότητα. Ειδικότερα, η αναφορά στην τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα επιτρέπει την παρέμβαση της Europol -με επιχειρησιακές μάλιστα αρμοδιότητες- για την ανάληψη πολιτικών πρόληψης και δίωξης, δεσμεύει τα νομοθετικά όργανα των κρατών μελών στην υιοθέτηση συγκεκριμένου περιεχομένου κυρωτικών κανόνων, την απειλή ορισμένης έντασης ποινικών κυρώσεων αλλά και τη διεύρυνση των τοπικών ορίων ισχύος των ποινικών τους νόμων και τέλος υποχρεώνει και τις δικαστικές αρχές κάθε κράτους σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις συνεργασίας με τις δικαστικές και διωκτικές αρχές των άλλων κρατών και της Eurojust. Με τον τρόπο αυτό, τομείς δράσης που ανήκαν παραδοσιακά στο σκληρό πυρήνα της κρατικής κυριαρχίας εκχωρούνται σε σημαντικό βαθμό στα ευρωπαϊκά όργανα.

Κυρίως όμως η αναφορά στο οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία έχει σημαντικότερες επιπτώσεις στα δικαιώματα και τις ελευθερίες των πολιτών. Αρχικά γιατί επιτρέπει την προσβολή ατομικών ελευθεριών από αστυνομικούς μηχανισμούς, ήδη στο στάδιο πρόληψης του εγκλήματος, ενώ είναι γνωστό ότι στα πλαίσια ενός κοινωνικού κράτους δικαίου η πρόληψη πρέπει κατά βάση να ασκείται με την ανάπτυξη μιας κοινωνικής πολιτικής, και πάντως δε δικαιολογεί παρεμβάσεις στην προσωπική ελευθερία των πολιτών. Άλλωστε σύμφωνα με το άρθρο 12 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων «κανείς δεν επιτρέπεται να υποστεί αυθαίρετες επεμβάσεις στην ιδιωτική του ζωή, την οικογένεια, την κατοικία ή την αλληλογραφία του, ούτε προσβολές της τιμής και της υπόληψής του. Καθένας έχει το δικαίωμα να τον προστατεύουν οι νόμοι από επεμβάσεις και προσβολές αυτού του είδους». Θεμελιώδη συνταγματικά δικαιώματα, όπως είναι το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα του ιδιωτικού βίου και της πληροφορικής αυτοδιάθεσης ατόμων, που δεν είναι καν ύποπτα για τέλεση ή έστω για σχεδιασμό οποιουδήποτε εγκλήματος, βρίσκονται στη διάθεση των μηχανισμών αστυνόμευσης τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Παράλληλα εξάλλου με την προσβολή των προσωπικών τους ελευθεριών σε αυτό το πρώιμο στάδιο, οι πολίτες έχουν επίσης να αντιμετωπίσουν τις ασυλίες των μελών των ευρωπαϊκών οργάνων, και ειδικότερα της Europol. Και είναι γεγονός ότι με βάση το ισχύον νομικό πλαίσιο οι ασυλίες αυτές μπορεί να αίρονται προκειμένου να διευκολυνθεί η ποινική δίωξη, ωστόσο για την άρση πρέπει να συμφωνήσει και η Europol, τα συμφέροντα της οποίας δεν πρέπει να θίγονται στη συγκεκριμένη περίπτωση. Έτσι τα συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας θεωρούνται υπέρτερα των ατομικών αγαθών των πολιτών, ακόμα και όταν έχει διαπραχθεί τελικά άδικη πράξη σε βάρος τους.

Από την άλλη πλευρά η αναφορά στο οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία επιτρέπει την επιβολή αυξημένων ποινικών κυρώσεων, διευρύνει τα τοπικά όρια ισχύος των εθνικών ποινικών νόμων, επιτρέπει την επιβολή κυρώσεων και στα νομικά πρόσωπα και δικαιολογεί την ανατροπή βασικών κανόνων κατά την επιβολή παρεπόμενων ποινών, όπως είναι η δήμευση. Επιτρέπει ταυτόχρονα την ενεργοποίηση της Europol και της Eurojust αλλά και του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης και ανοίγει το δρόμο για την υιοθέτηση διαδικασιών έκδοσης και παράδοσης ακόμα και ημεδαπών κατά παρέκκλιση των κανόνων που ισχύουν στους συγκεκριμένους τομείς.

4. Η νομιμοποιητική βάση των περιορισμών.

Όλοι αυτοί οι περιορισμοί θεωρούνται από τα ευρωπαϊκά όργανα ως «εξαιρετικές» ρυθμίσεις, θεωρούνται δηλαδή ρυθμίσεις που δεν αγγίζουν τις αρχές του κράτους δικαίου γενικά, αλλά τις περιορίζουν σε έναν πολύ συγκεκριμένο χώρο, αυτόν της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, περιορισμός που θεωρείται δικαιολογημένος ενόψει της επικινδυνότητας που έχουν αυτές οι μορφές εγκληματικής δράσης όχι μόνο για τα επιμέρους έννομα αγαθά αλλά για τα ίδια τα θεμέλια του δημοκρατικού πολιτεύματος και της διεθνούς οικονομίας.

Βεβαίως τόσο για την τρομοκρατία όσο και για το οργανωμένο έγκλημα δεν έχει επιτευχθεί μέχρι σήμερα ένας απολύτως περιεκτικός και σαφής ορισμός, αν και τους έχουν προσδοθεί ορισμένα χαρακτηριστικά, τα οποία και τους αποδίδουν μια ουσιαστικά αυξημένη και διακριτή επικινδυνότητα έναντι των παραδοσιακών μορφών εγκληματικής δράσης.

Ωστόσο, όπως προειπώθηκε οι πράξεις των τρομοκρατικών οργανώσεων εντάσσονται σε ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα δράσης για την ανατροπή ή αποσταθεροποίηση του κοινωνικοπολιτικού συστήματος στο σύνολό του ή σε επιμέρους εκφάνσεις του. Για το λόγο αυτό τα μέτρα που υιοθετούνται στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πάταξή της και ο περιορισμός μέσω αυτών των δικαιωμάτων και ελευθεριών των πολιτών και θεωρούνται μέτρα προάσπισης της ίδιας της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου. Έτσι η αναφορά στην τρομοκρατία λειτουργεί κατ' εξοχήν νομιμοποιητικά. Για τη νομιμοποίηση πρέπει βέβαια τα υιοθετούμενα μέτρα να εμφανίζονται ότι μπορούν πράγματι να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα και να θεσπίζονται πάντοτε με βάση την αρχή της αναλογικότητας, δηλ. πρέπει να υπάρχει μια αναλογική σχέση μεταξύ των λαμβανόμενων περιοριστικών μέτρων και των συγκεκριμένων εξαιρετικών περιστάσεων που επιβάλλουν τη λήψη αυτών των μέτρων.²⁹

Στα κείμενα των ευρωπαϊκών οργάνων ως βασική αιτία για την ανάπτυξη της τρομοκρατίας (και του οργανωμένου εγκλήματος) θεωρείται η διασφάλιση και υλοποίηση των θεμελιωδών ελευθεριών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η κατάργηση των συνόρων μεταξύ των κρατών μελών, η οποία επιτρέπει την ελεύθερη κίνηση των πολιτών και οι σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των εθνικών ποινικών συστημάτων τόσο σ' ό,τι αφορά την έννοια των εγκλημάτων και τις απειλούμενες κυρώσεις, όσο και σχέση με την προβλεπόμενη διαδικασία δίωξης και έκδοσης των δραστών. Έτσι ως πρόσφορα μέτρα για την αντιμετώπιση του εγκλήματος αναδεικνύονται προφανώς εκείνα που περιορίζουν τις θεμελιώδεις ελευθερίες, διευκολύνοντας τη διεύρυνση της αστυνομικής δράσης και την ανάπτυξη της αστυνομικής συνεργασίας και επιπλέον εκείνα που τείνουν στην εναρμόνιση των εθνικών συστημάτων ποινικής δίωξης, ξεκινώντας από την προσέγγιση των ορισμών των σχετικών εγκλημάτων και των προβλεπόμενων κυρώσεων και καταλήγοντας στη διασφάλιση της δικαστικής συνεργασίας.

Με τον τρόπο αυτό τα συγκεκριμένα μέτρα έχουν αναχθεί σε αυτονόητα πλέον προαπαιτούμενα για την αποτελεσματική δίωξη του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, εμφανιζόμενα έτσι ως ειδικές ρυθμίσεις για την προάσπιση της ελευθερίας και της δημοκρατικής κοινωνίας. Η σύνδεση αυτή έχει άλλωστε οδηγήσει και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου να δεχτεί τα τελευταία χρόνια ότι για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και του

²⁹ Ρούκουνας Εμμανουήλ, Διεθνής Προστασία των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα 1995, σελ. 29.

οργανωμένου εγκλήματος μπορεί να δικαιολογούνται κάποιοι περιορισμοί των ατομικών ελευθεριών εντονότεροι αυτών που θεωρούνται γενικά επιτρεπτοί στις σύγχρονες κοινωνίες.

Ε. ΑΝΤΙΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (ν. 2928/2001) ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ.

1. Εισαγωγή

Το Δεκέμβριο του 2000 υπογράφηκε στο Παλέρμο της Ιταλίας, υπό την αιγίδα του Ο.Η.Ε., η Σύμβαση κατά του Οργανωμένου Υπερεθνικού Εγκλήματος. Τη Σύμβαση υπέγραψαν περισσότερα από 120 κράτη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις επιταγές της Σύμβασης αυτής η Ελληνική Κυβέρνηση ενέταξε στην εσωτερική της νομοθεσία τα μέτρα που προβλέπονται σε αυτή με το νόμο 2928/2001,³⁰ ο οποίος ισχύει και σήμερα και αποτελεί το βασικό αντιτρομοκρατικό νόμο.

2.Κριτική του ν. 2928/2001 από την άποψη του περιορισμού συνταγματικών κατοχυρωμένων δικαιωμάτων.

Α) Ο ν. 2928/2001 και ατομικές ελευθερίες.

³¹Το ποινικό δίκαιο φαίνεται να δοκιμάζει τα τελευταία χρόνια τις αντοχές του ενόψει μίας ευθείας και έντονης πλέον σύγκρουσης των μεγεθών της ασφάλειας και της ελευθερίας, τα οποία υποτίθεται ότι είχε βρει τρόπους να τα υπηρετεί και τα δύο σε ένα μάλλον ισορροπημένο σχήμα, βασισμένο στις θεμελιώδεις αρχές του: την ελευθερία των πολιτών, λειτουργώντας ως μέτρο και εργαλείο εγγύησης αυτής και την ασφάλεια ως απότοκο της προστασίας των εννόμων αγαθών. Βέβαια, αυτός ο διττός χαρακτήρας του ποινικού δικαίου δεν ήταν δυνατό και δε θα έπρεπε εξάλλου να συγκαλύπτει το γεγονός, ότι τα μεγέθη της ασφάλειας και της ελευθερίας διεκδικώντας κατοχύρωση στον ίδιο, ανελαστικά προσδιορισμένο, κοινωνικό χώρο που οργανώνει μια έννομη τάξη, λειτουργούν αντιπαραθετικά.³² Γιατί, μολοντί επίσημα το δίλημμα δεν ομολογείται, φαίνεται πως ό,τι προστίθεται στην ασφάλεια αφαιρείται από την ελευθερία και αντίστροφα, έτσι μοιάζει υποκριτικό το σχήμα και «ελευθερία και ασφάλεια» ή «ελευθερία με ασφάλεια», που ως πολιτική διακήρυξη είναι ευπρόσδεκτη, ως βιωμένη, όμως, πραγματικότητα δεν επαληθεύεται.

Στο σημείο αυτό, ωστόσο, χρειάζεται μια διευκρίνιση. Όταν γίνεται λόγος για «ελευθερία» ή για «ασφάλεια», θα πρέπει να έχουμε επίγνωση της σχετικότητας των δύο όρων. Όχι μόνο γιατί απόλυτη ελευθερία ή απόλυτη ασφάλεια δεν υπάρχουν ως κοινωνικά εννοιολογικά μεγέθη, αλλά κυρίως γιατί η απόδοση τους ως όρων σε συγκεκριμένη κοινωνική κατάσταση γίνεται πάντοτε συγκριτικά (και συνεπώς σχετικά) με την προηγούμενη ή προηγούμενες καταστάσεις του ίδιου κοινωνικού χώρου. Όταν λοιπόν πρόκειται να χαρακτηριστεί ένα καταστατικό (υπέρ της

³⁰ Εισηγητική Έκθεση του ν.2928/2001.

³¹ Καϊάφα- Γκμπάντι Μαρία, Η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος στην ΕΕ - Το ποινικό δίκαιο μεταξύ ασφάλειας και ελευθερίας των πολιτών, Ποιν.Δικ. 5/2003 (έτος 6^ο), σελ. 538.

³² Μανωλεδάκης Ιωάννης, Ασφάλεια και Ελευθερία, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 2002, σελ. 189επ.

ασφάλειας) μέτρο στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σήμερα, αφετηρία της κρίσης μας και σημείο σύγκρισης θα είναι ο φιλελεύθερος και ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας της ποινικής καταστολής όπως διαμορφώθηκε στον ευρωπαϊκό χώρο τις τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα, ιδίως υπό την επίδραση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Οι αποφάσεις του έχουν διαπλάσει και εξακολουθούν καθημερινά να διαμορφώνουν, συστηματικά, μια «ευρωπαϊκή τάξη δικαιωμάτων των ανθρώπων», στην οποία οικοδομήθηκε ο ευρωπαϊκός νομικός πολιτισμός.

Το ερώτημα με το οποίο ξεκινήσαμε παίρνει, τώρα, μια πιο συγκεκριμένη μορφή: Είμαστε διατεθειμένοι να δεχτούμε την αλλοίωση του νομικού μας πολιτισμού- σε βάρος του φιλελεύθερου και ανθρωπιστικού χαρακτήρα του- υιοθετώντας ρυθμίσεις περιοριστικές της ατομικής ελευθερίας μας για χάρη μιας, αντίστοιχης, ενδυνάμωσης της ποινικής καταστολής; Μιας ενδυνάμωσης που θα καθιστούσε τον κοινωνικό χώρο περισσότερο ασφαλή ή, έστω, λιγότερο ανασφαλή;

Μια απλουστευτική λαϊκίστικη προσέγγιση στ πρόβλημά μας, που επικαλείται τη λογική του μέσου ανθρώπου, λέει περίπου τα εξής: Ο φοβισμένος από την αύξηση της εγκληματικότητας πολίτης φαίνεται να αδιαφορεί για τις φιλελεύθερες εγγυήσεις όταν αυτές συνεπάγονται περιορισμούς στην ασφάλειά του. Αυτή η προσέγγιση, έστω και αν ανταποκρίνεται στη λογική κάποιων ανθρώπων, είναι εσφαλμένη και επικίνδυνη. Τα θέματα των ατομικών ελευθεριών, που κατοχυρώνονται συνταγματικά για όλους τους ανθρώπους, αλλά και το θέμα της διατήρησης ή της αλλοίωσης του νομικού μας πολιτισμού δεν τίθεται σε ψηφοφορία και μάλιστα υπό καθεστώς φοβίας ή άλλων συναισθημάτων.

Αλλά αμφισβητούμενη είναι και η ορθότητα της σύνδεσης της αυξημένης εγκληματικότητας με την ανεπάρκεια της ποινικής καταστολής σε θεσμικό επίπεδο. Αποτελεί παλιά πρακτική της εξουσίας, που εκμεταλλεύεται, βέβαια, την αντίστοιχη απλοϊκή αντίληψη πολλών ανθρώπων, ότι η αύξηση της εγκληματικότητας οφείλεται στην έλλειψη επαρκούς νομοθεσίας ή στην επιείκεια-ανεπάρκεια της υπάρχουσας, να καταφεύγει στη θεσμική σκλήρυνση της ποινικής καταστολής για να αντιμετωπίσει το αυξημένο έγκλημα σε συγκεκριμένο τομέα. Η αλήθεια είναι ότι βιώνουμε μια κοινωνία κινδύνου, ιδίως οι προηγμένες χώρες της Δύσης, κι αυτό πρέπει να γίνει συνείδηση πως οφείλεται στο ίδιο το κοινωνικό μας σύστημα και, συνεπώς, δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με μέτρα ποινικής καταστολής, σε αποφασιστικό τουλάχιστον βαθμό. Αν τα μέτρα αυτά αυξηθούν υπερβολικά, θα οδηγήσουν σε αλλοίωση του συστήματος και μακροπρόθεσμα στην ανατροπή του. Καμιά σιδερένια εξουσία δεν άντεξε ιστορικά. Πρέπει λοιπόν να συμβιβαστούμε με την ιδέα της σχετικής ασφάλειας του κοινωνικού χώρου με παράλληλη διατήρηση της σχετικής ελευθερίας μας.

Εδώ πρέπει να υπενθυμίσουμε πως ιστορικά, στα χέρια της εκάστοτε εξουσίας, η ποινική καταστολή – πέρα από την πραγματική αντιμετώπιση του εγκλήματος- έχει και έναν άλλο (μη ομολογούμενο επίσημα) προορισμό: Την ιδεολογική χειραγώγηση και τον αποφασιστικό έλεγχο των μαζών, τη δημιουργία «αποδιοπομπαίων τράγων» του κοινωνικού χώρου για την περιθωριοποίηση και τελική εξόντωση των στοιχείων που την απειλούν «εκ των έσω» (του εσωτερικού, δηλαδή, εχθρού) και τον εκφοβισμό των δυσαρεστημένων ή των μη φρόνιμων πολιτών. Όταν οι απώτεροι αυτοί στόχοι δεν πετυχαίνονται με μια ποινική καταστολή «στα μέτρα» απλώς της αντιμετώπισης του πραγματικού εγκλήματος, τότε παρατηρείται το φαινόμενο της επέκτασης αυτής της καταστολής, πέρα από το αναγκαίο για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας μέτρο, οπότε γίνεται λόγος για «κατάχρηση της ποινικής καταστολής».

Αν, τώρα, μεταφέρουμε το φαινόμενο αυτό σε παγκόσμιο επίπεδο, όπου η εσωτερική εξουσία αντικαθίσταται ή μάλλον προστατεύεται και ποδηγείται από μια παγκόσμια εξουσία – ή σε επιμέρους χώρες, όπως η Ευρώπη, και από μια διεθνή εξουσία, που κι αυτή ποδηγείται από την παγκόσμια- τότε μπορούμε να εξηγήσουμε αυτά που συμβαίνουν σήμερα στη χώρα μας και σε διεθνές επίπεδο σχετικά με την ποινική καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος και, ιδίως, της τρομοκρατίας.

³³ Δηλωμένος στόχος του ν.2928/2001 είναι η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Στην πορεία, ωστόσο, προβλήθηκε, βέβαια ως στόχος γενικά η αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος- μολονότι είναι γνωστό ότι η πολιτική τρομοκρατία δεν έχει τα βασικά χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος.³⁴ Τελικά, στο κείμενο του νόμου δε γίνεται καμία αναφορά ούτε στο οργανωμένο έγκλημα ούτε στην τρομοκρατική δράση ούτε σε ορισμένα έστω βασικά χαρακτηριστικά τους. Τιμωρείται αντίθετα με αυξημένη ποινή κάθειρξης μέχρι 10 ετών η συμμετοχή σε οποιαδήποτε οργάνωση για τη διάπραξη ενός ευρύτατου καταλόγου κακουργημάτων που καλύπτουν σχεδόν ολόκληρο τον Ποινικό Κώδικα. Δεν απαιτείται καν ο απολύτως αναγκαίος για μία τρομοκρατική οργάνωση όρος του να στρέφεται εναντίον του υπάρχοντος πολιτικοκοινωνικού συστήματος ή το θεμελιώδες για το οργανωμένο έγκλημα γνώρισμα της επιδίωξης οικονομικού οφέλους, όπως αυτό ρητά αναφέρεται στο άρθρο 2 της Συνθήκης του Παλέρμο. Έτσι με τη διατύπωση αυτή υπάγονται στην έννοια της τρομοκρατικής δράσης και μεμονωμένα εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου, όπως για παράδειγμα η απαγωγή ατόμου για αναζήτηση λύτρων, πράξη που δεν έχει καμία σχέση ούτε με την τρομοκρατία ούτε με πιθανές προσβολές του κράτους.

Επιπλέον κίνδυνος για τις ατομικές ελευθερίες των πολιτών δημιουργείται από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 6 του ν.2928/2001 ανακριτικές πράξεις. Όπως επισημαίνει και ο Ι. Μανωλεδάκης³⁵, λόγω των μεγάλων δυνατοτήτων επέκτασης του αξιόποινου χώρου κατ' άρθρο 187 παρ.1 ΠΚ, όπως διαμορφώθηκε με το ν.2928/2001, αλλά και λόγω της γνωστής (εγγενούς) τάσης του δικονομικού νομοθέτη να επεκτείνει με ειδικούς ποινικούς νόμους τις εξαιρετικές ρυθμίσεις και να τις καθιστά τελικά κανόνα, οι «ειδικές» ανακριτικές πράξεις του άρθρου 253^A θα καταστούν σύντομα γενικές και θα εφαρμόζονται σε όλα τα κακουργήματα, ανεξάρτητα αν πρόκειται για εγκληματική οργάνωση του άρθρου 187 παρ.1 Π.Κ. ή όχι. Ακόμη, εύλογα διατυπώθηκαν ανησυχίες ότι με την ευρύτητα της διατύπωσης του άρθρου 253^A παρ. 2 κινδυνεύουν οι ατομικές ελευθερίες ευρύτατου κύκλου πολιτών, καθώς τόσο οι «σοβαρές» ενδείξεις όσο και η άλλως αδύνατη ή ιδιαιτέρως δυσχερής εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης είναι αρκετά αόριστες και αφήνουν περιθώρια αυθαιρεσιών.³⁶ Τέλος πρέπει να σημειωθεί ότι από τη φύση των ειδικών ανακριτικών πράξεων του άρθρου 253^A, δεν είναι δυνατό να ειδοποιηθεί, βέβαια, το πρόσωπο, κατά του οποίου στρέφονται, για την τέλεσή τους. Και εκεί ακριβώς έγκειται η επικινδυνότητά τους για τις ελευθερίες των πολιτών, αλλά και για τα δικαιώματα του κατηγορούμενου. Κατά κανόνα μάλιστα οι ειδικές ανακριτικές πράξεις αυτές στρέφονται κατά προσώπων για τα οποία δεν έχει ακόμα ασκηθεί

³³ Συμεωνίδου-Καστανίδου Ελισάβετ, Ο ορισμός της τρομοκρατίας, ΠοινΔικ 1/2002 (έτος 5^ο), σελ. 65-66.

³⁴ Τα βασικά χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος είναι η επιχειρηματική δομή και ο πορισμός κέρδους, που δε χαρακτηρίζουν την πολιτική τρομοκρατία.

³⁵ Μανωλεδάκης Ιωάννης, Ασφάλεια και Ελευθερία, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2002, σελ. 160-166.

³⁶ Άρση του απόρρητου επιστολών, τηλεφωνικής και κάθε άλλης τηλεπικοινωνιακής ανταπόκρισης κατηγορούμενων για την τρομοκρατία κατόπιν αίτησης του Ειδικού Εφέτη Ανακριτή. (1953/2002 ΕΦ ΑΘ)

ποινική δίωξη. Για το λόγο αυτό πρέπει να υπάρχουν πάντως σοβαρές ενδείξεις κατά των προσώπων αυτών για εμπλοκή τους σε αξιόποινες πράξεις των παραγράφων ένα και δύο του άρθρου 187 του Ποινικού Κώδικα.

³⁷ Προβληματικό εμφανίζεται και το άρθρο 5 του ν.2928/2001 που προσθέτει το άρθρο 200^A στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, σύμφωνα με το οποίο όταν υπάρχουν «σοβαρές» ενδείξεις ότι ένα πρόσωπο έχει τελέσει κακούργημα με χρήση βίας ή έγκλημα που στρέφεται κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή πράξεις συγκρότησης ή συμμετοχής σε εγκληματική οργάνωση κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 187 ΠΚ, το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο *μπορεί* να διατάξει ανάλυση του DNA του φερόμενου ως δράστη για να διαπιστώσει αν πράγματι είναι ο δράστης του εγκλήματος αυτού με τη σύγκριση του γενετικού υλικού που βρέθηκε στον τόπο του εγκλήματος και εκείνου του συγκεκριμένου προσώπου με τις «σοβαρές ενδείξεις ενοχής». Παρά τις οριζόμενες στο άρθρο αυτό προϋποθέσεις και εγγυήσεις, η εξαιρετική διατήρηση του γενετικού υλικού και των γενετικών αποτυπωμάτων ενέχει σοβαρούς κινδύνους για την ελευθερία του προσώπου και το απόρρητο των γενετικών του πληροφοριών. Όταν όλοι γνωρίζουμε πως σε ενδιαφέρουσες το κοινό υποθέσεις διαρρέουν στα Μ.Μ.Ε. απόρρητες καταθέσεις της ανάκρισης και άλλα σχετικά έγγραφα, ακόμα και το περιεχόμενο απόρρητων δικαστικών διασκέψεων, αντιλαμβανόμαστε ότι το γενετικό, ιδίως, υλικό μπορεί να διαρρεύσει και να «αξιοποιηθεί» σε θέματα άσχετα με την άμεση διαλεύκανση αξιόποινων πράξεων, για την οποία και μόνο προορίζεται. Εξάλλου σε υποθέσεις που η διαλεύκανσή τους χρονίζει (όπως η περίπτωση της «17 Νοέμβρη» ή άλλων τρομοκρατικών οργανώσεων) ο «απαραίτητος χρόνος» (κατά το νόμο) μπορεί να είναι και αρκετοί μήνες ή και χρόνια, οπότε βέβαια η διαφύλαξη του υλικού δεν μπορεί να εξασφαλιστεί. Η «γενετική έκθεση» των «συνήθως υπόπτων» είναι δεδομένη. Ελλοχεύει ο κίνδυνος αργά ή γρήγορα να οδηγηθούμε σε δημιουργία εγκληματολογικού αρχείου γενετικών πληροφοριών.³⁸

Β) Ο νόμος 2928/2001 και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 2 του Συντάγματος «τα βασανιστήρια, οποιαδήποτε σωματική κάκωση, βλάβη υγείας ή άσκηση ψυχολογικής βίας, καθώς και κάθε άλλη προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας απαγορεύονται και τιμωρούνται όπως ο νόμος ορίζει». Ωστόσο σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του ν.2928/2001 (υπό το άρθρο 5) ορίζεται ότι εφόσον διαταχθεί αρμοδίως η ανάλυση του DNA, αυτή είναι πια υποχρεωτική και δεν απαιτείται η συναίνεση του κατηγορούμενου για τη διεξαγωγή της.³⁹ Σημαίνει αυτό άραγε ότι μπορεί να ληφθεί με τη βία γενετικό υλικό από τον κατηγορούμενο; Στο σημείο αυτό ευσχήμως σιωπά ο νόμος. Όμως στην Εισηγητική Έκθεση τονίζεται ότι «διαφορετικό από την υποχρεωτικότητα είναι το ζήτημα της άσκησης εξαναγκασμού πάνω στο ανθρώπινο σώμα για τη λήψη του DNA, ζήτημα του οποίου η συνταγματικότητα θα κριθεί βάσει των άρθρων 2 παρ. 1 και 5 παρ. 3 του Συντάγματος». Και, ασφαλώς, η άσκηση βίας πάνω στο ανθρώπινο σώμα για τη λήψη γενετικού υλικού του συνιστά προσβολή της

³⁷ Μανωλεδάκης Ιωάννης, Ασφάλεια και Ελευθερία, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2002, σελ. 152-156.

³⁸ Με την απόφαση 2031/2002 ΕΦ ΑΘ διατάχθηκε, μετά από αίτηση του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, η ανάλυση του δεοξυριβονουκλεϊκού οξέος προσώπων κατά των οποίων υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι τέλεσαν το έγκλημα της συγκρότησης ή συμμετοχής σε τρομοκρατική οργάνωση.

³⁹ Μανωλεδάκης Ιωάννης, Ασφάλεια και Ελευθερία, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα Κομοτηνή 2002, σελ. 157-158.

ανθρώπινης αξιοπρέπειας και είναι αντισυνταγματική ως άσκηση εξουσίας, έστω και αν γίνεται με άδεια της δικαστικής αρχής (άρθρο 2 του Συντάγματος)

Γ) ο νόμος 2928/2001 και το δικαίωμα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.⁴⁰

Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή προστατεύονται τόσο από το Σύνταγμα (άρθρο 9) όσο και από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του πολίτη (άρθρο 8), ωστόσο αυτό φαίνεται να αγνοείται στο νόμο 2928/2001, καθώς η «ηλεκτρονική παρακολούθηση» (άρθρο 6) καταλύει την ιδιωτική ζωή όχι μόνο του υπόπτου, αλλά και των μελών της οικογένειάς του και των προσώπων που συναναστρέφονται με αυτόν.

Στο νόμο 2928/2001 προβλέπεται, βέβαια, ότι οι ειδικές αυτές έρευνες διεξάγονται μόνο αν προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ότι έχει τελεστεί αξιόποινη πράξη από εγκληματική ένωση προσώπων και η εξάρθρωση της ένωσης αυτής είναι διαφορετικά αδύνατη ή ουσιωδώς δυσχερής. Αλλά τι σημαίνει «σοβαρές ενδείξεις», ιδίως στην περίπτωση ατόμων ύποπτων για εγκληματικές πράξεις, όπου επικρατεί πραγματικά καταδιωκτική υστερία εξαιτίας της αναποτελεσματικότητας του κρατικού μηχανισμού στην αντιμετώπιση των πράξεων αυτών ; Αλλά και η επίκληση απλώς από τις διωκτικές αρχές της αναγκαιότητας χρησιμοποίησης των «νέων» ειδικών μεθόδων, διότι χωρίς αυτές θα ήταν πάντως «ουσιωδώς δυσχερής» η εξάρθρωση της εγκληματικής ένωσης, θα νομιμοποιεί στην πράξη τις έρευνες, χωρίς να χρειάζεται κάτι άλλο. Διότι ποιο Συμβούλιο θα αρνούνταν πράγματι την αλήθεια του ισχυρισμού ότι η εξάρθρωση της εγκληματικής ένωσης θα δυσχεραινόταν ουσιαστικά χωρίς τις ερευνητικές αυτές μεθόδους και θα τις απαγόρευε;

3. Αντίλογος της παραπάνω ασκηθείσας κριτικής.

⁴⁰Όπως τονίζει ο καθηγητής της Νομικής Σχολής Αθηνών Μιχάλης Σταθόπουλος υπάρχει από ορισμένους μια προειλημμένη θέση για το τρομοκρατικό οργανωμένο έγκλημα και μια έτοιμη κριτική κατά οποιουδήποτε μέτρου για την αντιμετώπισή του. Ενδεικτικά αναφέρονται τα παρακάτω:

Α) Συχνά γίνονται εξόφθαλμα μονομερείς τοποθετήσεις. Απομονώνεται από τη σύνθετη κοινωνική πραγματικότητα μία μόνο πτυχή του προβλήματος. Αρνιόμαστε ή αδυνατούμε να δούμε τις άλλες πτυχές. Π.χ. αντικείμενο προσοχής και μέριμνας γίνονται μόνο τα δικαιώματα των κατηγορούμενων και υποβαθμίζεται η πλευρά των θυμάτων ή των υποψήφιων θυμάτων, σαν να μην έχουν και αυτά ανάγκη προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

Β) Υπάρχει η τάση εξισωτικών και απλουστευτικών γενικεύσεων. Έτσι π.χ. δε λείπουν οι περιπτώσεις όπου στιγματίζεται γενικά κάθε καταστολή ως ανελεύθερος περιορισμός των δικαιωμάτων μας, χωρίς να εξαιρείται η νόμιμη καταστολή, η οποία έτσι σχεδόν ταυτίζεται με την ιδιότητα αστυνομικού και αυταρχικού κράτους.

Γ) Συνήθεις είναι, επίσης, οι αφορισμοί, με τους οποίους οι επικριτές αποδίδουν στην αντίθετη προς τη δική τους γνώμη κακές και αντιδημοκρατικές προθέσεις. Έτσι (1) αποδίδονται στο νομοθέτη του ν.2928/2001 προθέσεις ανειλικρινείς, υποκριτικές, απατηλές. Θεωρείται ότι τα επιχειρήματά του είναι μόνο πρόσχημα, ενώ στην πραγματικότητα θέλει να ελέγχει τον πληθυσμό, να περιορίσει τις ελευθερίες του.

⁴⁰ Μανωλεδάκης Ιωάννης, Ασφάλεια και Ελευθερία, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ.33-34.

⁴¹ Σταθόπουλος Μιχάλης, Πολιτικό Έγκλημα και η Οργάνωση «17 Νοέμβρη», και μερικές γενικότερες σκέψεις για τις ελευθερίες και τα όριά τους, Ελληνική Δικαιοσύνη 44(2003), σελ.899-904.

Κατά τον κύριο Σταθόπουλο τέτοιες κριτικές μεταφέρουν στον επιστημονικό διάλογο τις χειρότερες από τις φραστικές συνήθειες και τα πάθη της πολιτικής σκηνής. (2) Υποστηρίζεται ότι ο νέος νόμος ηθελημένα «διολισθαίνει» σε τιμωρία του φρονήματος. Γίνεται σχετική επίκληση της νέας ΠΚ 187 παρ. 3 για τη «συμμορία», ενώ η διάταξη αυτή προϋπήρχε και μάλιστα με ευρύτερο πεδίο εφαρμογής («σύσταση και συμμορία»). Κριτική στην παλαιά νομοθετική ρύθμιση δεν υπήρξε, όπως υποστηρίζεται, υπήρξε απλώς διαφορετική ερμηνεία της, η οποία και υπό τη σημερινή διάταξη είναι δυνατή.

Δ) Επιπλέον επισημαίνεται ότι πολλοί από τους επικριτές είναι ασυνεπείς προς τις θέσεις τους σε ανύποπτο χρόνο, γιατί ενώ σήμερα υποστηρίζεται ότι δεν υπήρχε λόγος τροποποίησης της ποινικής μας νομοθεσίας, στο Ζ΄ Πανελλήνιο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρίας Ποινικού Δικαίου είχε τονιστεί ότι: «είναι αναγκαία η λήψη προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων προς αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος».

Ε) Τέλος υποστηρίζεται ότι άλλο δείγμα της προκατάληψης, συνειδητής ή μη, απέναντι στο νόμο είναι η βιαστική επισήμανση δήθεν αβλεψιών του ή και λαθών. Έτσι χαρακτηρίστηκε λ.χ. «ατυχής» η παρ.2 του νέου άρθρου 187 ΠΚ, κατά την οποία τιμωρείται όποιος με απειλή ή χρήση βίας ή με δωροδοκία κατά δικαστών, μαρτύρων κ.λπ. επιχειρεί να ματαιώσει την εξιχνίαση του οργανωμένου εγκλήματος, διότι θεωρείται ότι η ίδια πράξη καλύπτεται και από την ΠΚ167 παρ. 2, η οποία μάλιστα προβλέπει βαρύτερη ποινή. Ίσως η επιλεγείσα στο σημείο αυτό νομοτεχνική να μην είναι η καλύτερη. Η παραπάνω κριτική όμως διογκώνει τα πράγματα με ανακρίβειες. Το ακριβές είναι ότι υπάρχει μερική μόνο επικάλυψη της ΠΚ187 παρ. 2 με την ΠΚ167 παρ.1 και με άλλες διατάξεις του ΠΚ. Οι παλαιές διατάξεις δεν κάλυπταν τη δωροδοκία ή την απειλή χρήσης βίας κατά μαρτύρων, πραγματογνωμόνων και διερμηνέων, πράξεις στις οποίες επεκτείνει η ΠΚ187 παρ.2 το αξιόποινο. Η νέα διάταξη περιέλαβε, για λόγους ενότητας και προσαρμογής σε διεθνή κείμενα και τους δικαστικούς λειτουργούς ή υπαλλήλους και θα εφαρμοστεί αυτή και για αυτούς ως ειδική έναντι των παλαιών διατάξεων, στο μέτρο που τα πεδία εφαρμογής τους επικαλύπτονται.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί η θέση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, Γιώργου Α. Βουλγαράκη, πάνω στο θέμα «ασφάλεια και ανθρώπινα δικαιώματα».⁴² Ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης υποστηρίζει, ότι είναι αναγκαίος ο σχεδιασμός μιας ελάχιστης παγκόσμιας στρατηγικής, η οποία θα αποτελεί σταθερή βάση πρόληψης και όχι καταστολής του φαινομένου. Εν τούτοις, συνεχίζει, αν γίνει δεκτό ότι η τρομοκρατία αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους εχθρούς που αντιμετωπίζει στις μέρες μας η δημοκρατία, πρέπει επίσης να υιοθετηθεί η αντίληψη ότι η αντιμετώπιση της δεν μπορεί παρά να έχει δημοκρατικό χαρακτήρα. Με λίγα λόγια, οποιαδήποτε αντιτρομοκρατική πολιτική δεν μπορεί παρά να λαμβάνει υπόψη της τον παράγοντα ανθρώπινα δικαιώματα.. Η συζήτηση αυτή εξάλλου αποτελεί – και πρέπει να αποτελεί-κεντρικό περιοριστικό πλαίσιο στη χάραξη οποιασδήποτε πολιτικής και μάλιστα στο πλαίσιο μιας παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας. Αυτό γιατί τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι συνυφασμένα με την κουλτούρα, τις θρησκευτικές παραδόσεις και την ιστορία κάθε λαού, πράγμα που σημαίνει ότι αυτό που για κάποιον είναι λογικό και θεμιτό, για κάποιον άλλο μπορεί να ξεπερνά τα όρια της λογικής και του επιτρεπτού.

⁴² Βολγαράκης Γιώργος. Ασφάλεια και Ανθρώπινα Δικαιώματα, εφημερίδα «Η Καθημερινή», Κυριακή 25 Απριλίου 2004 (www.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_columns_1097695_25/04/2004_101766)

Απέναντι στην κριτική που ασκείται ότι οι έννοιες ασφάλεια και ανθρώπινα δικαιώματα είναι αλληλοαποκλειόμενες, ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης προβάλλει το επιχείρημα η αίσθηση της ασφάλειας είναι και αυτή ανθρώπινο δικαίωμα και ότι μάλιστα αποτελεί πτυχή του απόλυτου ανθρώπινου δικαιώματος, του δικαιώματος στη ζωή. Σε αντίθεση μάλιστα με τα υπόλοιπα ανθρώπινα δικαιώματα, το συγκεκριμένο δε διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα ούτε αλλάζει ανάλογα με τα πολιτισμικά, πολιτικά ή θρησκευτικά δεδομένα. Είναι αίτημα πανανθρώπινο, παγκόσμιο. Στο τέλος ο κύριος Βουλγαράκης καταλήγει στο ότι η διασφάλιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων και η δημιουργία ενός δημοκρατικού περιβάλλοντος είναι η πιο σημαντική προϋπόθεση για την επίτευξη ενός σταθερού κλίματος ασφάλειας και ότι σε τελική ανάλυση, μόνο μια κοινωνία που σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τους δημοκρατικούς θεσμούς πρέπει να αποτελεί αντικείμενο προστασίας. Για το λόγο αυτό, αυτή η αμφίδρομη σχέση ανάμεσα στις φαινομενικά ασύμβατες –στην πραγματικότητα όμως απόλυτα σχετιζόμενες- έννοιες πρέπει να αποτελεί, κατά τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης, δέσμευση πολιτικής στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΣΤ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.

Είναι γεγονός πως το φαινόμενο της τρομοκρατίας μας απειλεί σήμερα όλους, ενώ είναι επιπλέον βέβαιο ότι αποτελεί ένα από τα πιο δυσεπίλητα προβλήματα της εποχής μας. Ως προς το ότι πρέπει να αντιμετωπιστεί, και μάλιστα άμεσα, δε χωρεί αμφιβολία, αυτό το οποίο αμφισβητείται είναι ο τρόπος εξάλειψής του. Αποτελεί, άραγε, η αύξηση της ποινικής καταστολής ενδεδειγμένο μέσο αντιμετώπισης της τρομοκρατίας ή μήπως αποτελεί μόνο μέσο χειραγώγησης και ελέγχου των μαζών;

Αλλά περισσότερο επικίνδυνο από την επιθυμία κάθε κράτους να περιστείλει τις ατομικές ελευθερίες είναι το γεγονός ότι ο ίδιος ο πολίτης σήμερα εμφανίζεται έτοιμος να παραιτηθεί από τις ελευθερίες αυτές. Η παραίτηση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι ο πολίτης έχει πλέον πιστέψει ότι η περιστολή των ατομικών του ελευθεριών είναι μονόδρομος προκειμένου να προστατευθεί η ζωή και η ιδιοκτησία του.⁴³ Με την αύξηση της ποινικής καταστολής υπό το πρόσχημα της προστασίας των εννόμων αγαθών και τη συρρίκνωση της εγγυητικής λειτουργίας του ποινικού δικαίου ένα κράτος εύκολα μπορεί να μεταπέσει από φιλελεύθερο κράτος δικαίου σε αυταρχικό κράτος (κατ' επίφαση μόνο φιλελεύθερο). Γι' αυτό είναι απαραίτητη η επαγρύπνηση εκ μέρους των πολιτών, ώστε να προστατεύσουν και οι ίδιοι τα συνταγματικά τους δικαιώματα, από κάθε είδους απειλή. Δεν πρέπει να ξεχάσουμε τα λόγια του Βενιαμίν Φραγκλίνου που ειπώθηκαν πάνω από 200 χρόνια πριν και ωστόσο παραμένουν εξαιρετικά επίκαιρα και σήμερα: «Όσοι είναι διατεθειμένοι να παραχωρήσουν ουσιαστικές ελευθερίες τους για να εξασφαλίσουν λίγη προσωρινή ασφάλεια δεν είναι άξιοι ούτε για ελευθερία ούτε για ασφάλεια».

⁴³ Συμφωνίδου –Καστανίδου Ελισάβετ, Ο ορισμός της τρομοκρατίας, ΠοινΔικ 1/2002 (έτος 5^ο) , σελ.61, υποσημείωση 13.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

1.0047/2003 ΔΕΚ

Διάταξη του Προέδρου του Πρωτοδικείου της 15^{ης} Μαΐου του 2003 Jose Maria Sison κατά του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων. Υπόθεση T-47/03 R. 1) Ασφαλιστικά μέτρα – Αναστολή εκτέλεσης – Προϋποθέσεις χορήγησης – Επείγον – Σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημία – Βάρος απόδειξης – Ζημία αποκλειστικώς οικονομικής φύσης – Μέτρο της δέσμευσης των περιουσιακών στοιχείων φυσικού προσώπου στο πλαίσιο της καταπολέμησης της τρομοκρατίας (Άρθρο 242 ΕΚ Κανονισμός Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, άρθρο 104 παρ.2, κανονισμός 2580/2001 του Συμβουλίου) 2) Ασφαλιστικά μέτρα – Αναστολή εκτέλεσης – Προσωρινά μέτρα – Προϋποθέσεις χορήγησης – Επείγον – Ικανοποίηση της ηθικής βλάβης που δεν μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα στο πλαίσιο της διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων απ' ότι στο πλαίσιο της διαδικασίας της κύριας προσφυγής – Δεν υφίσταται. (<http://lawdb.intrasoftnet.com>)

2.2031/2002 ΕΦ ΑΘ

Ανάλυση DNA όταν υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι το πρόσωπο τέλεσε το έγκλημα της συγκρότησης ή συμμετοχής σε τρομοκρατική οργάνωση. Αίτηση του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας για λήψη βιολογικού υλικού από τους προσωρινά κρατούμενους για τρομοκρατία προκειμένου να γίνει η ταυτοποίησή του με πειστήρια που βρέθηκαν σε διάφορα κρυσφήγετα της τρομοκρατικής οργάνωσης. Δέχεται αίτηση. (<http://lawdb.intrasoftnet.com>)

3.1953/2002 ΕΦ ΑΘ

Τρομοκρατία. Άρση απόρρητου επιστολών, τηλεφωνικές και κάθε άλλης τηλεπικοινωνιακής ανταπόκρισης των κατηγορούμενων κατόπιν αίτησης του Ειδικού Εφέτη Ανακριτή. (<http://lawdb.intrasoftnet.com>/ και ΠοινΔικ 2002/1243)

4.4/2002 ΕΦ ΑΘ

Ποινική Δικονομία. Εφαρμογή κατ' άρθρο 29 ΚΠοινΔ. Σκοπός τα ανωτέρω διάταξης είναι η εξασφάλιση της απρόσκοπτης απονομή της δικαιοσύνης σε υποθέσεις εξαιρετικής φύσης. Η υπόθεση της τρομοκρατίας επιβάλλει την εφαρμογή του άρθρου και είναι αναγκαίος ο διορισμός ειδικού εφέτη-ανακριτή και δύο επίκουρων, η παραγγελία στον Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών να ασκήσει συμπληρωματική ποινική δίωξη για όλες τις συναφείς εγκληματικές πράξεις της τρομοκρατίας και η παραγγελία στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών να υποβάλλει στον Εισαγγελέα Εφετών όλα τα σχετικά με τις ανωτέρω πράξεις και έγγραφα και δικογραφίες. Έτσι παρέχονται καλύτερα εγγύα ασφαλούς και ταχείας περαίωσης του ανακριτικού έργου. (<http://lawdb.intrasoftnet.com> και ΠΟΙΝΔ/ΝΗ 2002/1239)

5. 2047/2002 ΕΦ ΑΘ

Ποινική Δικονομία. Αίτηση για άρση κατάσχεσης αντικειμένων ή για διορισμό μεσεγγυούχου, τα οποία (αντικείμενα) δεσμεύτηκαν κατά την προανάκριση για τα εγκλήματα περί τρομοκρατίας. Επειδή κρίθηκε από το Συμβούλιο Εφετών, που είναι αρμόδιο όργανο ότι αν αίτηση γίνει δεκτή θα δημιουργηθούν δυσχέρειες στη διακρίβωση της αλήθειας, απορρίπτει αίτηση και διατάσσει άρση της κατάσχεσης. (<http://lawdb.intrasoftnet.com> ΠΟΙΝΔ/ΝΗ 2002/1241)

6. 596/2002 ΑΠ

Αναίρεση. Η έλλειψη αιτιολογίας και νόμιμης βάσης ως λόγοι αναίρεσης της καταδικαστικής απόφασης. Συναυτουργία. Η ελαφρυντική περίπτωση της καλής συμπεριφοράς του υπαίτιου για σχετικά μεγάλο διάστημα μετά την πράξη. Διακίνηση πολεμικού υλικού. Καταδίκη για παράνομη εισαγωγή, κατοχή και μεταφορά πολεμικού υλικού με σκοπό τον εφοδιασμό τρομοκρατικών οργανώσεων των κατηγορουμένων, οι οποίοι παρέλαβαν πολεμικά όπλα από το εξωτερικό. Περιστατικά. Απόρριψη του αυτοτελούς ισχυρισμού περί αναγνώρισης της ανωτέρω ελαφρυντικής περίπτωσης. Η λήψη υπόψη από το δικαστήριο τμήματος μαρτυρικής κατάθεσης, αναφορικά με το σκοπό των κατηγορουμένων, χωρίς ο μάρτυρας να κατονομάσει τις πηγές του δε δημιουργεί απόλυτη ακυρότητα. Απορρίπτεται η αναίρεση. (<http://lawdb.intrasoftnet.com> και ΠΟΝΛΟΓ 2002/703)

7. 1801/2002 ΕΦ ΑΘ

Αίτημα του ειδικού εφέτη ανακριτή προς το Συμβούλιο Εφετών να διατάξει με βούλευμά του την άρση του τραπεζικού απορρήτου, ώστε να δοθούν πληροφορίες για κάθε είδους καταθέσεις σε Τράπεζες είτε σε ατομικούς είτε σε κοινούς λογαριασμούς των ατόμων που κατηγορούνται για συμμετοχή σε τρομοκρατική οργάνωση. Κρίθηκε ότι η παροχή των προαναφερόμενων πληροφοριών με την άρση του τραπεζικού απορρήτου είναι απολύτως αναγκαία για την ανίχνευση του παραπάνω κακούργηματος. Δέχεται αίτημα. (<http://lawdb.intrasoftnet.com> και ΠΟΝΔ/ΝΗ 2002/1242)

8. 1270/2003 ΕΦ ΑΘ

Συγκρότηση εγκληματικής οργάνωσης. Δεν αρκεί απλή ένωση προσώπων προς διάπραξη αξιόποινων πράξεων, αλλά απαιτείται οργάνωση με σκοπό τη διάπραξη πλειόνων επιλεγμένων κακούργημάτων, όπως αναφέρονται στο άρθρο 187 ΠΚ. Πρέπει τα κακούργηματα να είναι περισσότερα (όχι μόνο ένα), να περιλαμβάνονται σε αυτά που αναφέρει το άνω άρθρο και να πρόκειται για δομημένη και διαρκή δράση της ομάδας, όχι για απλή ένωση. Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, εισαγωγή στην επικράτεια, κατοχή, αγορά, πώληση ναρκωτικών. Κατ' ορθό χαρακτηρισμό των άνω πράξεων δεν πρόκειται περί συγκρότησης εγκληματικής οργάνωσης αλλά για συμμορία, γιατί δεν πρόκειται για δομημένη και διαρκή δράση ομάδας αλλά για απλή ένωση προσώπων προς διάπραξη κακούργηματικών πράξεων (παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών ουσιών) (<http://lawdb.intrasoftnet.com> και ΑΡΧΝ 2003/605, ΠΟΙΝΛΟΓ 2003/1285, ΝΟΒ 2003/1712)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Βουλγαράκης Γιώργος Α., Ασφάλεια και Ανθρώπινα Δικαιώματα, εφημερίδα «Η Καθημερινή», Κυριακή 25 Απριλίου 2004.
- 2) Δημητρόπουλος Ανδρέας Γ., Συνταγματικά Δικαιώματα (Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, τόμος 3), Ι΄ έκδοση- Αθήνα 2004.
- 3) Καϊάφα-Γκμπάντι Μαρία, Η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος στην ΕΕ – Το ποινικό δίκαιο μεταξύ ασφάλειας και ελευθερίας των πολιτών, ΠοινΔικ 5/2003 (έτος 6^ο), σελ.538επ.
- 4) Κουράκης Νέστωρ Ε., Τρομοκρατία και Πολιτικό Έγκλημα, Ποινικός Λόγος 5/2002 (έτος 2^ο), σελ.1647επ.
- 5) Λοβέρδος Ανδρέας, Για την τρομοκρατία και το πολιτικό έγκλημα, εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1987.
- 6) Μανωλεδάκης Ιωάννης, Ασφάλεια και Ελευθερία, εκδόσεις Αντ. Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2002.
- 7) Μπόση Μαίρη, Ζητήματα ασφάλειας στη νέα τάξη πραγμάτων, εκδόσεις Παπαζήση 1999.
- 8) Ρούκουνας Εμμανουήλ, Διεθνής Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα 1995.
- 9) Σταθόπουλος Μιχάλης, Πολιτικό Έγκλημα και η Οργάνωση «17 Νοέμβρη». Και μερικές γενικότερες σκέψεις για τις ελευθερίες και τα όριά τους. , Ελληνική Δικαιοσύνη 4/2003 (τόμος 44^ος), σελ. 893επ.
- 10) Στυλιανέας Χρήστος, Το κοινωνικό φαινόμενο της τρομοκρατίας και τα ανθρώπινα δικαιώματα, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 1993.
- 11) Συμεωνίδου-Καστανίδου Ελισάβετ, Ο ορισμός της τρομοκρατίας, ΠοινΔικ 1/2002 (έτος 5^ο), σελ.59.
- 12) Συμεωνίδου-Καστανίδου Ελισάβετ, Οι πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, ΠοινΔικ 2/2004 (έτος 7^ο), σελ. 191επ.
- 13) Τσήτσουρα Αγλαΐα, Αντεγκληματική πολιτική και δικαιώματα του ανθρώπου, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1997.